

UPPSALA
UNIVERSITET

Genomgår basker en identitetsförändring?

En antropologisk studie om nationalism och unga baskers
identitetsskapande i spanska Baskien

Elin Andreasson Larsson

UPPSALA UNIVERSITET

Institutionen för kulturanthropologi och etnologi

Kulturanthropologi C

C-uppsats 15 hp

HT 2017

Handledare: Jan-Åke Alvarsson

Examinator: Mats Utas och Charlotta Widmark

SAMMANDRAG

Länge har den nationella idén varit representerad och dominerande i Baskien tillsammans med den nationella identiteten. Baskerna håller fortfarande fast vid en gammal romantiserad bild av att vara en enad och självständig nation och föreställningen om en etnisk särskildhet förstärks av etniska och kulturella markörer såsom ett gemensamt språk, tillhörighetskänsla till plats, historiska anor, gemensamma traditioner och samhörighetskänsla mellan spanska och franska basker. I denna studie belyses och analyseras dessa markörer samt sätts i samband med några av de diskurser som råder i spanska Baskien då de är den symboliska basen för hur basker uttrycker, upprätthåller och skapar föreställningar kring baskisk identitet och nationalism. I takt med en alltmer globaliserad värld utmanas dock den nationella idén och en kulturell förändring sker i Baskien som påverkar åtminstone den yngre generationen spanska baskers sätt att uttrycka sin identitet och nationalism. Ett växlande mellan två identiteter väcker ambivalenta känslor då framtiden diskuteras. Å ena sidan vill man fortsätta vara världsmedborgare, leva i ett gränslöst EU och vara en del av den inre marknaden. Å andra sidan vill man vara en del av ett lokalt kollektiv och samhälle. Den nationella idén, myten och stereotypen av baskerna som tidigare beskrivits som något homogent och endimensionellt är i själva verket heterogent och mångdimensionellt.

Nyckelord: Identitet; nationalism; nation; etnicitet; föreställningar; kulturell förändring; globalisering; basker; Baskien; Spanien.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	3
Bakgrund	3
Syfte och frågeställningar	3
Metod och material	4
Presentation av intervjuformer och informanter	7
Tidigare forskning	8
Teoretiska utgångspunkter	9
Disposition	13
2. BASKIEN	14
Baskien under förändring	14
3. ”BASKISKHET”	17
Platsens betydelse	17
Språket som en förenande faktor	19
Abertzales och fotboll	20
4. BASKIEN IGÅR, IDAG OCH I FRAMTIDEN	24
Gårdagens Baskien	24
Dagens Baskien	26
Morgondagens Baskien	28
5. AVSLUTANDE DISKUSSION	32
6. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	35
Otryckta källor	35
Tryckta källor	38
Elektronisk hemsida	38
Litteratur	38
Tidskrift	40

1. INLEDNING

Bakgrund

Baskernas ursprung har länge varit omdebatterad och är idag inte fastställd av forskare. Vissa forskare menar att de är den nu äldsta levande etniska gruppen i Europa, vilket ger baskerna en känsla av etnisk särskildhet. I början av 2017 bodde jag i Bilbao, Baskien, under sex månader. Jag kom då i kontakt med många unga basker och upplevde att de värnade om denna etniska särskildhet och baskiska identitet. Med tanke på det förtryck och den grymhet som Baskien och det baskiska folket utsatts för genom historien, har det skapats en stark tillhörighetskänsla till regionen och en gemenskap baskerna emellan som lever kvar än idag. Längre har det baskiska språket *euskera*, de baskiska traditionerna och den gemensamma historien bundit samman det franska och spanska Baskien *Euskadi* och skapat en sammanhållning över nationsgränserna. Härav menar vissa basker att Baskien är ett eget land. Enligt den yngre generationen spanska basker, vars upplevelser jag vill belysa i denna studie, verkar det dock som om kulturella och nationella uttryckssätt som tidigare varit så betydande för den baskiska identiteten, ha försvagats och en oro för framtiden uttrycks. Detta kan man även uppleva på flera håll i Europa där autonoma regioner vill bryta sig loss och förhandla om sin självständighet. Stämmer då den tidigare bilden av baskisk identitet och nationalism än idag eller genomgår baskerna en identitetsförändring?

För att ta reda på detta kommer jag att undersöka föreställningar kring baskisk identitet och nationalism och hur dessa skapas, upprätthålls och uttrycks i spanska Baskien idag. Jag kommer även undersöka sambandet mellan dessa och baskernas tro på självständighet och framtid då det påverkar bilden av identitet och nationalism i takt med en alltmer globaliserad värld och en förändring av det baskiska samhället. På så sätt kommer jag även närma mig några av de diskurser som existerar i regionen då jag analyserar olika mönster som uttrycks och återfinns i människors utsagor.

Syfte och frågeställningar

Syftet med denna studie är att undersöka och belysa föreställningar som baskerna själva tillskriver baskisk identitet och nationalism. Utifrån ett empiriskt material som kommer att samlas in genom olika intervjuformer med basker på socialmedia, ämnar studien ge en

förståelse för unga spanska baskers sätt att uttrycka, upprätthålla och skapa identitet och nationella idéer och ge en förståelse för vad de har för påverkan på baskernas kamp för självständighet och framtidstro. Etniska och kulturella markörer som är den symboliska basen för det baskiska identitetsskapandet och nationalismen kommer att belysas och sättas i samband med mönster och uttryck för olika diskurser som råder i dagens spanska Baskien och hur dessa aktiveras och ifrågasätts i den baskiska vardagen i form av olika utsagor kommer att analyseras. Studien kommer att utföras utifrån ett historiskt- och samtida perspektiv och belysa unga spanska baskers upplevelser av att tillhöra en tidigare förtryckt minoritetsbefolkning i Spanien, ett modernt samhälle som är i ständig förändring i takt med dagens globalisering och som även består av flera autonoma regioner som önskar självständighet.

Teoretiskt kommer jag att förhålla mig till sociologer och antropologer numera klassiska förståelser av begreppen *identitet*, *nation*, *nationalism* och *föreställningar* och jag kommer även ta hjälp av samtida litteratur som behandlar dessa begrepp och information om Baskien. *Identitet* och *nationalism* är vanligen förekommande forskningsområden inom akademien för humaniora och samhällsvetenskap och det finns ett stort insamlat material på olika platser i världen. Jag vill dock påstå att antropologiska metoder är användbara då denna studie ämnar undersöka följande frågeställningar:

- *Vilka föreställningar tillskriver baskerna själva baskisk identitet och nationalism?*
- *Hur skapas, upprätthålls och uttrycks dessa föreställningar i den baskiska vardagen av främst den yngre generationen basker och i samband med olika diskurser som existerar i den spanska delen av Baskien?*

Metod och material

Med hjälp av litteratur som behandlar historiska och samtida beskrivningar av Baskien, kommer jag att undersöka hur utvecklingen har sett ut i regionen och hur det påverkat baskerna att uppleva sin egen identitet. Detta kommer i sin tur att ge en förståelse för baskernas upplevelse om att vara en minoritetsbefolkning i en majoritetskultur och hur den nationella idén vuxit sig starkare.

Då Baskiens historia är mycket omfattande, har jag valt att avgränsa studien till att belysa tiden från det spanska inbördeskriget på 1930-talet. Därefter kommer jag även belysa tiden av 1900-talets senare del då Baskien utvecklats till en rik region med blomstrande industri och

turism då bl.a. det världsberömda Guggenheimmuseet byggts i Bilbao. En del av litteraturen som jag kommer förhålla mig till är av äldre datum något men innehåller dock klassiska förståelser av olika begrepp som genomsyrar studien och knyter an till mina frågeställningar. Dessa begrepp är *identitet*, *nationalism*, *nation* och *föreställningar*, vilka är nödvändiga att belysa för att förstå varför människor i Baskien är överens om att vissa idéer och föreställningar är rådande i det baskiska samhället. Jag kommer att beskriva dem mer utförligt i ett senare avsnitt.

Då jag inte kommer utföra fältstudier i Baskien ämnar jag istället undersöka hur föreställningar av baskisk identitet och nationalism uttrycks genom att använda mig av s.k. *netnografi*. Netnografi är en typ av online etnografi då man studerar andra människor på internet och sociala medier. Denna praktik kräver att undersökaren har en typ av en personlig konversation med de intervjuade men det behöver dock inte ske genom intervjuer (Kozinets 2016: 7f).

Jag ämnar skapa två diskussionsgrupper på varsin Facebookchatt bestående av personer som är bosatta i Baskien. Diskussionerna kommer vara ca 120 minuter och genomföras med hjälp av en frågelistas som innehåller förutbestämda frågor. Jag kommer dock låta informanterna diskutera fritt kring föreställningar om baskisk identitet och nationalism. Då intervjuer utförs är det viktigt att jag som intervjuare är medveten om balansgången mellan informantens berättelse och att inte ställa alltför ledande frågor som styr informanten till de svar som passar mitt forskningsprojekt. Syftet är att få ett så representativt material som möjligt av hur de intervjuade upplever sin verklighet (Kaijser 2011: 41).

Enligt Kozinets studie *Netnography: Understanding networked communication society* (2016) bör undersökningar av kulturell identitet även göras på mer än en webbplats/social media/forum för att få ett så trovärdigt material som möjligt (Kozinets 2016: 10f). Jag ämnar därför följa upp några av de intervjuade med enskilda chattar och med en 60 minuters lång Skypeintervju vid eventuella frågor som dyker upp i efterhand och som berör studiens material. Då internetundersökningar görs är det svårt att tyda känslouttryck eftersom de intervjuade skriver i chattar/forum/inlägg m.m. Dock förstärks uttryck på internet med s.k. smileys, känslö- och humorssymboler, men jag anser ändå att materialet kan förlora ett visst djup då observation av kroppsmässigt agerande inte är möjligt.

Det urval av personer som deltar i studien är tidigare skolkamrater från tiden då jag bodde i Bilbao eller personer som jag av en ren slump träffat på Bilbaos gator. Deras utsagor kommer jag att jämföra med varandra och sätta dem i relation till ovanstående litteraturstudier och diskursanalys. Som intervjuare bör jag ha ett reflexivt förhållningssätt och klarlägga mina egna

värderingar, tidigare erfarenheter, studier, tankar, fördomar, åsikter och även reflektera över min roll som undersökare samt hur jag påverkar mitt fältarbete är nödvändigt då jag utför analyser, utvärderar och reflekterar över materialet (Pripp 2011: 73; Pripp & Öhlander 2011: 128, 131). Jag har haft kontakt med de intervjuade innan studien påbörjades vilket kan påverka mitt material men då jag inte känner någon av dem särskilt väl personligen, anser jag att denna påverkan är mycket liten. Jag har bott i Baskien och fått egna erfarenheter därifrån vilket jag tror kan hjälpa mig i min studie, då jag enkelt kan relatera till de diskussioner som kommer att föras under de olika intervjuformerna. Dock kan detta också påverka mitt material utifrån subjektiva uppfattningar, till exempel vid de tillfällen då jag kontextualiserar miljöer och egna erfarenheter i analysen.

Studien avgränsas till den yngre generationen basker (ungdomar mellan 21–25 år) i den spanska delen av Baskien, där majoriteten av de intervjuade som deltar i studien bor och är uppväxta. Om studien hade baserats på basker från den franska delen eller på spanska basker från äldre generationer är det möjligt att resultatet av studien hade sett annorlunda ut. Undersökningarna som jag utför kommer även att bygga på att jag väljer ut vissa delar som jag anser värdefulla för studiens syfte. Detta innebär att jag kommer att utesluta vissa delar som jag anser vara av mindre betydelse. En annan studie baserat på samma material skulle alltså kunna bli något annorlunda.

Intervjuerna/chattarna kommer varken utföras på informanternas eller mitt modersmål, utan på engelska. Detta innebär att jag kommer översätta materialet till svenska för att göra studien mer lättläst. Vissa översättningar kommer dock inte kunna göras fullständiga pga. språkens komplexitet. Då översättningar av de intervjuades chattcitats görs, kommer jag försöka förhålla mig till deras engelska citat så mycket som möjligt. Dock kan de svenska översättningar verka något förkortade.

Det empiriska materialet och litteraturen som jag använder mig av kommer föras samman med en diskursanalys. Jag kommer att förhålla mig till Marianne Winther Jørgensens och Louise Phillips studie *Diskursanalys som teori och metod* (2000) då jag undersöker hur föreställningar om identitet och nationalism uttrycks, skapas och upprätthålls i förhållande till de diskurser som existerar i Baskien. I en diskursanalys är teori och metod sammanlänkade. I detta kapitel beskriver jag därför hur jag kommer att gå tillväga i en diskursanalys och i avsnittet för teoretiska utgångspunkter beskriver jag begreppet *diskurs* och den teoretiska ramen som jag kommer att förhålla mig till vad det gäller angreppssätt inom en diskursanalys. En diskurs är en idé om att språket är strukturerat i olika mönster som människors utsagor följer när de agerar inom olika sociala domäner och en diskursanalys är en analys av just dessa mönster då man

undersöker relationen mellan diskurser och olika samhällsfenomen (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 7).

Jag anser att diskurser är ett nödvändigt sätt att ordna människans tillvaro och kategorisera kunskap. Diskursanalysens mål är inte att klarlägga vad människor menar eller hur saker och ting egentligen är då det människor säger eller skriver blir en subjektiv representation av verkligheten och skapar eller återskapar diskurser. Min roll är därför inte att sortera informanternas utsagor om Baskien utefter om de stämmer eller inte, utan min uppgift är att undersöka mönster i deras utsagor och vilka sociala konsekvenser olika diskursiva framställningar av verkligheten får. Med diskursanalytiska redskap kan man se vilka bilder och föreställningar som frammanas från informantens utsagor, uttrycks i olika konkreta situationer och vilka konsekvenser dessa bilder får. Det är inte heller min uppgift att ge en entydig och uttömmande beskrivning av baskisk kultur då det är näst intill omöjligt, utan jag beskriver endast några av de diskurser som existerar i regionen (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 28, 168).

Jag kommer alltså undersöka mönster från de intervjuades upplevelser och göra en jämförelse mellan dessa upplevelser av baskisk identitet och nationalism för att få förklara de villkor som ligger till grund för dessa och för att närma mig baskiska diskurser och baskers sätt att tolka och förstå världen. Utifrån villkoren vill jag sedan skaffa mig en bättre förståelse för de föreställningar som skapas, uttrycks och reproduceras i spanska Baskien. Jag är väl medveten om att det innebär mycket arbete och ett brett material för att analysera en diskurs på ett riktigt och objektivt sätt, därför kommer jag endast återge några av de diskurser som råder i Baskien.

Presentation av intervjuformer och informanter

Diskussionsgrupp 1 består av fyra baskiska studenter: Pancracio (Pseudonym), Olatz, Maria och Nagore. Samtliga är tjugotvå och tjugotre år och studerar juridik och internationella relationer vid Universitetet Deusto samt har växt upp i olika delar av i Baskien.

Diskussionsgrupp 2 består av fem personer mellan tjugoochtt och tjugofem år och majoriteten kommer från Baskien. Xabier, Marina, Laiene studerar internationella relationer vid Universitetet Deusto och Jaione studerar turism. Aitor är född i Cadiz (södra Spanien), uppvuxen i Baskien men bor för tillfället i Amsterdam. Emilia är uppvuxen i Galicien (nordvästra Spanien och gränsar till Portugal) men har bott i Bilbao de senaste fyra åren och har tidigare studerat internationella relationer vid Universitetet Deusto.

Skypeintervju 1 Olatz

Enskild chat 1 Pancracio

Enskild chat 2 Xabier

Tidigare forskning

Det finns mycket litteratur som behandlar material om Baskiens historia och baskisk identitet och nationalism. Jag kommer kritiskt förhålla mig till detta material då vissa studier är något äldre. De är dock användbara då jag beskriver hur olika förhållanden i Baskien har utvecklats med tiden eller då jag kommer att använda mig av klassiska förståelser av vissa begrepp. Här nedan följer en kort beskrivning av litteratur som jag främst använt mig av i denna studie:

Jag kommer att förhålla mig till journalisten Thomas Gustafssons fackbok *Spanien: En stat flera stater, flera nationer* (2012) då jag ämnar belysa historiska händelser i Baskien och hur regionen utvecklats från det spanska inbördeskriget till nutid. Boken skildrar politik, samhälle och vardagsliv i Spanien.

Då jag ämnar undersöka hur olika bilder och föreställningar av baskisk identitet och nationalism reproduceras, sprids och befästs i Baskien kommer jag att använda mig av socialantropologen Jeremy MacClancys studie *Expressing identities in the Basque arena* (2007). Han undersöker stereotypiska föreställningar av basker och baskers identitetsskapande i olika uttrycksformer som inte känns typiska för den nationella idén, såsom t.ex. fotboll.

Jag kommer att använda mig av Håkan Berglund-Lakes etnologiska studie *Livet äger rum* (2001) då jag undersöker platsers meningsfullhet som ett geografiskt uttryck och symbolisk markör för basker. Berglund-Lakes studie belyser vilka betydelser människor tilldelar platser som dessa bor och verkar på och hur de hävdar sin identitet och lokala existens inför sig själv och gentemot andra.

Då jag undersöker nationalism i spanska Baskien kommer jag att förhålla mig till Benedict Andersons studie *Imagined Communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. (2006) då han menar att nationer är ideologiska konstruktioner som försöker slå en bro mellan en stat och en kulturell grupp för att skapa en föreställd gemenskap.

Jag kommer även använda mig av Johan Erikssons tidskrift *Baskien: delat folk, delat land* (1998) då jag undersöker nationalism i Baskien och hur baskerna själva förhållit sig till detta dels historiskt men också då de föreställer sig den baskiska framtiden. Eriksson menar att internationellt har Baskien länge förknippats med separatiströrelsen ETA och terrorism men

efter att demokratin infördes i Spanien och Franco-diktaturens fall, minskade det folkliga stödet för dem.

Slutligen kommer jag att använda mig av Marianne Winther Jørgensens och Louise Phillips studie *Diskursanalys som teori och metod* (2000) då jag ämnar tyda och analysera olika mönster utifrån hur mina informanter uttrycker och förstår omvärlden. Winther Jørgensen och Phillips har i sin studie försökt att belysa diskursanalysens möjligheter såväl teoretiskt som metodiskt och satt det i samband med tre olika diskursanalytiska perspektiv: diskursteori, kritisk diskursanalys och diskurspsykologi. Jag kommer även använda mig av Karin Lindelöfs avhandling *Om vi nu ska bli som Europa: Könsskapande och normalitet bland unga kvinnor i transitionens Polen* (2006) då jag definierar diskursbegreppet och då jag utför en diskursanalys för att visa hur människor förhåller sig diskursivt till förändring.

Teoretiska utgångspunkter

Då jag i denna studie talar om baskisk kultur innebär det att jag betraktar kulturbegreppet utifrån olika koder, symboler, föreställningar och värden som människor medvetet eller omedvetet delar samt hur dessa kommuniceras och bearbetas i ett socialt handlande basker emellan (Ehn & Löfgren 2001: 8f; Ehn & Löfgren 2012: 8f).

Som jag tidigare uttryckt kommer jag i denna studie att förhålla mig till fyra olika begrepp, *identitet*, *nationalism*, *nation* och *föreställningar*. Dessa är nödvändiga att belysa för att förstå varför basker är överens om att vissa idéer och föreställningar kring identitet och nationalism är rådande i det baskiska samhället och i den baskiska kulturen. Ett femte begrepp som jag kommer att förhålla mig till är *diskurs*, vilket jag diskuterat i ovanstående avsnitt. I detta avsnitt beskriver jag den tolkning av begreppet som jag kommer att förhålla mig till och bakomliggande teorier till två diskursanalytiska angreppssätt.

Jag kommer att använda mig av Michael Foucaults tolkning av engelskans begrepp *imagination* (på svenska föreställning/fantasi). Han menar att då en analys av detta begrepp utförs, bör man skifta fokus från att studera vad saker är till vad de faktiskt gör (Malkki: 2015: 18f). På ett liknande sätt anser jag att Tanja Luhrmann i sin studie *When God talks back: Understanding the American Evangelical Relationship with God* (2012) menar att människan har olika val av hur man använder sin fantasi och inre medvetande/sinnen. Luhrmann beskriver att *tro* har en signifikant betydelse för människans inställning till livet, egna omdömen, uppfattningar och attityder till olika sätt att uppleva livet samt de beslut som denne tar kommer

att förändra en (Youtube, 2017-10-18; Luhrmann 2012: xii-xv, 300f). Jag anser härmed att uttryck och motivationer till föreställningsvärldar och idéer som är socialt och processuellt skapade, existerar och upprätthålls genom hur människor agerar, beskriver och talar om gränser mellan dessa föreställningar och ”verkligheten” och inte minst deras tro på detta.

Då jag undersöker nationalism i Baskien kommer jag att förhålla mig till Benedict Andersons studie *Imagined Communities* (2006) och använda mig av hans definition av *nation* och *nationalism*. Anderson menar att *nationalism* är en ideologi som liknar religion eller släktskap och att en nation är en föreställd politisk gemenskap, både suverän och begränsad. Den är föreställd då invånarna i en nation aldrig kommer träffa, lära känna eller ens höra talas om varandra och trots detta finns det en bild av gemenskap i deras sinnen (Anderson 2006: 56). En nation föreställs begränsad då det alltid finns andra nationer på andra sidan gränsen, oavsett hur stor en nation är. Den är även ofta föreställd som en suverän och fri stat i de flesta människors föreställningsvärldar (Anderson 2006: 7). Han menar också att oavsett ojämlikhet och utnyttjande i ett samhälle anses en nation vara en föreställd gemenskap med horisontellt kamratskap (Anderson 2006: 6f; Hylland Eriksen 1993: 126).

Då jag undersöker *identitet* förhåller jag mig till olika studier som beskriver detta begrepp. I denna studie är min ambition att nyansera bilden av baskisk identitet och därför kommer jag att arbeta på två nivåer: en upplevd nivå, där jag vill visa hur unga basker upplever olika ting i livet, och en diskursiv nivå, där jag analyserar hur olika bilder och föreställningar om basker skapas, upprätthålls och uttrycks (Lalander & Johansson 2017: 9f).

I Jeremy MacClancys studie *Expressing Identities in the Basque Arena* (2007) beskrivs identitet som något föränderligt, dynamiskt och förhandlingsbart (MacClancy 2007: 5). Maria Zackariasson skriver i sin studie *Maktkamper och korridoröfester* (2001) att identitet beskriver olika föränderliga sociala positioner som ligger till grund för en människas självuppfattning. Olika kategorier såsom kön, sexuell orientering, etnicitet, klass och yrke bildar tillsammans en individs totala identitet. Dessa kategorier samt de särskilda förhållandena som människor lever och agerar i, ger enskilda individer en gemensam nämnare då de ska ingå i en kollektiv identitet. Identitet är en kulturell process mellan likheter och olikheter, den klassificerar, evaluerar och ibland även exkluderar (Hannerz 2013:70; Zackariasson 2001: 43ff).

Philip Lalander och Thomas Johansson skriver i sin studie *Ungdomsgrupper i teori och praktik* (2017) att människor med skilda värderingar och synsätt konfronteras. Tydliga markeringar av gränsen mellan ”vi och dem” betonas och det är vanligt att en kamp om makten över det rätta perspektivet skapas olika grupper emellan. Med olika symboler kan dessa grupper tydliggöra sin egna kollektiva identitet. Symboler fungerar som en påminnelse om det sociala

band som existerar bland gruppledmedlemmarna då nyttjande av symboler associeras med att det egna kollektivet och skapar en känsla av gemenskap (Lalander & Johansson 2017: 40f).

Anthony Cohen menar att den värld som människor lever i, upprätthålls och konstitueras genom kommunikation med hjälp av symboler såsom ord, ting, beteenden, relationer, som verkar genom att uttryckas och skapar mening. Denna process innebär att symboler som man delar med andra inte behöver förstås på samma sätt. Ett gemensamt symbolbruk pekar inte ut en delad mening, bara ett delat symbolbruk (Berglund-Lake 2001: 11).

Diskurs är ett begrepp med många skilda definitioner, men i denna studie förhåller jag mig till Winther Jørgensens och Phillips tolkning ”ett bestämt sätt att tala om och förstå världen” som återfinns i *Diskursanalys som teori och metod* (2000) eller som etnologen Karin Lindelöf skriver i sin studie *Om vi nu ska bli som Europa- Könsskapande och normalitet bland unga kvinnor i transitionens Polen* (2006) att diskursbegreppet är likvärdigt med normer och ett bestämt sätt att tolka världen eller delar av den. Subjekt och identiteter skapas i och av det sociala samhällets normer (Lindelöf: 2006: 23; Winther Jørgensen & Phillips 2000: 7, 10).

Människans förhållande till verkligheten upprätthålls genom olika diskurser eller blir styrd av dem. Diskurser är ”artikulationer”, d.v.s. praktiker som sätter tecken i relation till varandra på olika sätt och därigenom skapar, bestämmer eller ändrar sina meningsinnehåll. Dessa artikulationer representerar olika diskurser som vill definiera ett begrepp och beroende på vilket av dessa som får övertaget, leder till olika förståelser av en företeelse. De intervjuade personernas utsagor kan betraktas som artikuleringar, uttryck för olika diskurser. Villkoren för hur något sägs har stor betydelse för hur det bör tolkas då diskurser sätter gränser för vad som kan tänkas, sägas och är en strukturerande meningsbärande helhet, vilket är resultat av praktiker, sammanhängande uttryck och påståenden (Lindelöf 2006: 23, 32ff).

Diskurser består av olika betydelsebärande tecken som skapar mening genom att sättas i relation till eller kopplas samman med andra tecken i kedjor/nät. Dessa i sin tur kan vara abstrakta begrepp, utsagor, praktiker och föremål. Hur man uppfattar ett begrepp varierar mellan och inom olika kulturer och beror på tolkarens sociala position. Gemensamt skapar de mening åt vissa centrala tecken s.k. *flytande signifikanter*. Dessa är tecken som många diskurser kämpar om att få definiera. Flytande signifikanter kan definieras som de ämnen eller abstrakta tecken, som tillsammans skapar en diskurs där de olika tecknen relaterar till varandra för att skapa just denna diskurs. Alla sociala fenomen är diskursivt konstituerade och diskurser skapas även av subjekts olika praktiker (Arvidsson 2010: 35; Lindelöf 2006: 32f; Lindelöf 2012: 34). Grundat på min syftesformulering och mina frågeställningar har jag valt att utgå från två av tre diskursanalytiska angreppssätt som Winther Jørgensen och Phillips presenterar i sin studie:

diskursteoretiskt perspektiv och kritiskt diskursanalytiskt perspektiv. De två perspektivens bakomliggande teori presenterar jag i detta avsnitt och de användas som redskap för att underbygga och ge stöd till varandra. Därav har jag valt att fläta samman dessa två perspektiv vid några tillfällen i studien då de harmonierar med varandra (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 177).

Diskursteori tar sin utgångspunkt från den poststrukturalistiska teorin vilken poängterar att diskurs konstruerar den sociala världen i betydelse och att denna betydelse aldrig kan låsas fast pga. språkets grundläggande instabilitet. Diskurs omformas ständigt i kontakt med andra diskurser och kämpar mot varandra i en s.k. *diskursiv kamp* för att uppnå *hegemoni* (en bestämd synpunkts herravälde) och för att låsa fast språkets betydelser på sitt eget sätt. Kritisk diskursanalys är något mindre poststrukturalistisk och det finns spår av traditionell marxism. Inom detta perspektiv betonar man också att diskursen bidrar till att skapa den sociala omvärlden enligt ovanstående perspektiv men diskurs är endast en bland flera aspekter av varje social praktik. Nyckelordet i denna teori är alltså *förändring* och ett konkret språkbruk hänvisar bakåt till tidigare diskursiva struktureringar samt man bygger alltid vidare på betydelser som redan är etablerade. Förändring i en diskurs innebär förändring inom samtliga områden förändras och det sker en strid på en diskursiv nivå som bidrar till att förändra och reproducera den sociala verkligheten (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 13, 16).

Jag kommer att förhålla mig till *förändring* och till Lindelöfs begrepp *transitionsdiskurs* då min studie, likt Lindelöfs avhandling *Om vi nu ska bli som Europa. Könsskapande och normalitet bland unga kvinnor i transitionens Polen* (2006) behandlar hur människor förhåller sig till tidigare diskursiva struktureringar i ett samhälle som nu är på väg att förändras. Transitionsdiskursen inbegriper de villkor utifrån vilka de som befinner sig i den betraktar och betraktas av omvärlden. För de som handlar inom denna diskurs ses utveckling som naturligt (Lindelöf 2006: 35f).

Jag kommer att använda mig av ett förändringsperspektiv då jag vill undersöka hur det baskiska samhället har förändrats historiskt men även håller på att förändras diskursivt, kulturellt och socialt. Jag kommer då främst analysera den nationella diskursen som existerar i Baskien då den nationella idén länge har haft stor betydelse i den baskiska vardagen. Jag kommer att undersöka nationalstatens konstruktion, struktur och innehåll och vilka konsekvenser som den nationella representationen av verkligheten kan få utifrån mitt empiriska material och litteratur. I takt med en alltmer globaliserad värld har dock denna diskurs fått konkurrera med andra diskurser om hegemoni och om hur världen ska formuleras och ordnas.

Globaliseringsdiskursen är ett exempel då den ifrågasätter den nationella diskursen om hur världen ska vara inrättad.

Disposition

Efter inledningskapitlet är studien tematiskt ordnad och de olika kapitlen återkopplar till undersökningens syfte och frågeställningar. I kapitel två belyser jag händelser i Baskiens historia och hur regionen utvecklats från det spanska inbördeskriget till dagens baskiska samhälle. Denna bakgrund är viktig att klargöra då den har stor betydelse för en baskisk identitet och nationalism. I kapitel tre och fyra presenterar jag det empiriska materialet som samlats ihop, analyserats och dragit slutsatser ifrån om föreställningar baskisk identitet och nationalism.

Jag har sedan kopplat samman detta med nationella föreställningar och diskursiva mönster som existerar i Baskien. Kapitel tre behandlar främst begreppet identitet och olika etniska, kulturella och symboliska markörer för identitet, som i sin tur är basen för nationalism. I kapitel fyra undersöks främst begreppet nationalism, nation och olika föreställningar kring detta samt känslor kring historiska händelser som Baskien genomgått och föreställningar om regionens framtid. I studiens avslutande kapitel kommer jag att sammanfatta, diskutera och dra slutsatser som knyter samman studien samt återkoppla till uppsatsens frågeställning.

2. BASKIEN

Om man reser till Baskien för första gången möts man av ett klimat och ett landskap som utgörs av mycket nederbörd och grönska. Det är annorlunda från resterande Spanien som till stora delar utgörs av ett behagligt medelhavsklimat. Städerna och byarna ligger nära varandra och däremellan finns berg och djupa dalar. Längs den baskiska kusten slår vågorna från Atlanten mot bergen. Här finns fiskebyar och badorter som är mycket populära inom turism och surfkultur. I detta kapitel belyser jag händelser i Baskiens historia och hur regionen utvecklats från det spanska inbördeskriget till nutid då jag vill ge en förståelse för hur viktigt denna samhällsförändring har varit och fortfarande är för baskisk identitet och nationalism.

Baskien under förändring

Baskien, *Euskadi* (på baskiska) eller *Pais vasco* (på spanska) ligger vid Biscayabukten utmed den nordöstra delen av Spanien och den Iberiska halvön och är en av Spaniens sjutton självstyrande autonomier. Baskien har större självstyre än andra autonomier i Spanien vad det gäller sjukvård och utbildning och här finns egna domstolar och en egen poliskår. I Baskien bor över två miljoner människor och regionen är uppdelad i tre provinser: Álava vars huvudstad är Vitoria (*Gasteiz* på baskiska), Vizcaya vars huvudstad är gamla industri- och hamnstaden Bilbao samt Guipuzcoa vars huvudstad är den viktiga semesterorten San Sebastian (*Donostia* på baskiska). Utöver de spansk-baskiska provinserna innefattar Baskien två franska provinser: Labourd och La Soule. Vissa radikala nationalisterna menar även att provinsen Navarra borde tillhöra regionen då den historiskt sett hört till Baskien tidigare (Gustafsson 2012: 231, 234).

Baskiska, *euskera* är ett regionalt språk i Baskien men talas även i vissa delar av Navarra. Baskiskan har inte utvecklats ur latinet och saknar indoeuropeisk anknytning och det finns många olika teorier om varifrån baskiskan kommer. Tack vare den bergskedja som finns i nordöst på iberiska halvön lyckades baskerna stå emot inkräktare långt innan romarna koloniserade halvön och förde in sin kultur och sitt språk. En del menar därför att baskiska är besläktat med det språk ibererna tidigare talade. Andra menar att det finns spår av kaukasiska, keltiska, nordafrikanska och tibetanska språk i baskiskan (Eriksson 1998: 4f; Gustafsson 2012: 206, 230).

Då Baskiens historia är mycket omfattande har jag framförallt belyst åren för det spanska inbördeskriget då denna händelse kom att påverka baskernas historia. Det spanska inbördeskriget (1936–1939) var en kamp mellan extrema vänsterkrafter såsom kommunister och anarkister som stred mot extrema högerkrafter såsom fascister och katoliker. Ett krig mellan ”De två Spanien” (*Las dos Españas*) där den ena sidan försvarade individens frihet, det moderna, progressiva samt liberala Spanien och den andra sidan kämpade för det traditionella, centralistiska, katolska och monarkistiska Spanien med ett auktoritärt styre. Kriget handlade även om de spanska regionernas förhållande till centralmakten då nationalisterna gick ut i krig för att hålla ihop Spanien som höll på att falla sönder medan regionalisterna stred för att behålla sitt regionala självstyre (Gustafsson 2012: 26). Nationalisterna som leddes av general Franco fick hjälp med flyg, vapen och trupper från Hitlers Tyskland och Mussolinis Italien vilket var avgörande för en seger. Minst en halv miljon människor dödades under inbördeskriget (Gustafsson 2012: 39).

Staden Guernica är fortfarande en av baskernas heligaste platser och ett centrum för baskisk nationalism då där finns en helig ek som är en symbol för Baskiens frihet. Hit brukade baskernas ledare av tradition träffas och hålla rådslag. Spaniens kungar brukade även svära eden om att respektera baskernas rättigheter om baskerna i sin tur underordnade sig den spanska kronan. Idag sker den formella utnämningen av den baskiska regionalpresidenten vid den heliga eken. År 1937 anfölls Guernica under inbördeskriget av tyska bombplan under ledning av general Franco och tusentals människor dödades. I utbyte för att Hitler hjälpte Franco, blev han lovad att få kontroll över en del av järnindustrin i Bilbao (Gustafsson 2012: 228f; Lindqvist 1991: 272f).

Därefter bildades den ökända diktaturen 1939 av general Franco som förklarade att den baskiska kulturen skulle förtryckas med hjälp av avrättningar och tortyr av politiska fångar. Baskiska traditioner (folkdans), sporter (hugga ved, dragkamp och bollsport) och språk skulle förbjudas samt baskiska symboler och baskiska ortnamn skulle ersättas av spanska. Än idag hänvisar baskiska patrioter till Franco för att piska upp en anti-spansk atmosfär och på så sätt fortlever den baskiska patriotismen (Eriksson 1998: 7; Gustafsson 2012: 235f). Bombningen av Guernica kom att förevigas av Pablo Picasso i en av hans världsberömda målningar, *Guernica* (Puig i Scotini 1986: 57, 61).

Sedan Francodiktaturen upphörde och demokratisering av landet skedde har Baskiens regionala regering drivit en medveten politik för att stärka den baskiska ställningen och identifikationen. De har satsat på kulturella strategier såsom att stödja baskisk tv, radio och tidningar och internet och att undervisning i skolor sker på baskiska. Hälften av befolkningen

förstår idag baskiska (2012) men betydligt färre använder språket dagligen (Eriksson 1998: 4, 18; Gustafsson 2012: 206).

Tidigare var näringslivet i Bilbao ursprungligen inriktat på produkter från gruv-, varv- och metallindustrin och tack vare detta blev Baskien så småningom en mycket rik region. Då baskerna har haft sina viktigaste kontakter gentemot England och Frankrike genom sjöfart, nådde industriella revolutionen hit allra först i Spanien. Baskien har därför varit en av de mest utvecklade regionerna i Spanien då detta även skapade arbete och immigration från fattigare regioner såsom Andalusien. Detta menar vissa har bidragit till att den baskiska nationalismen vuxit fram pga. tillströmningen av ”utomstående” (Moxon Browne 1987: 1).

Med tiden försvann gruvorna då Spaniens ekonomi moderniserades. Bilbao drabbades hårt då Spanien öppnades för utländsk handel och utsattes för internationell importkonkurrens. Idag har Bilbao återhämtat sig efter den djupa svackan och internationella industrier har verksamhet här. Tack vare Guggenheimmuseet som öppnade i början av 1990-talet, fick staden en viktig roll när den gamla industri- och hamnstaden moderniserades och staden blev även ett centrum för turism och finanssektorn samt It-företag etablerades. Hamnområdet rustades upp och ett tunnelbanesystem infördes. För hela Baskien ligger nu tillväxten och BNP per capita på skandinavisk nivå. Sedan ETA deklarerat fred (2011) har intresset för utländska investerare ökat (Gustafsson 2012: 231f, 243f).

San Sebastian är en av Europas äldsta semesterorter och har kommit att bli en av Spaniens mest attraktiva turiststäder. Sedan slutet på 1800-talet har kungligheter rest hit. Några av Spaniens bästa gourmetrestauranger ligger här då baskiska stjärnkockar utvecklat det traditionella baskiska köket och skapat en ny gastronomikultur (Gustafsson 2012: 245).

I detta kapitel har jag belyst en historisk och industriell förändring som Baskien genomgått sedan 1900-talets första hälft fram till idag. Det baskiska samhället har varit och är i en process av övergång från ett traditionellt samhälle till ett modernare i takt med dagens globalisering och denna samhällsutveckling betraktas som naturlig. Två diskurser kämpar för att få genomdrivas och för att få representera den rätta bilden av världen i det baskiska samhället, nämligen en globaliseringsdiskurs och en transitionsdiskurs. I kommande kapitel visar jag ytterligare exempel på olika former av förändring som sker i det baskiska samhället i takt med en alltmer globaliserad värld, vilket i sin tur har en inverkan på baskers föreställningar kring identitet och nationalism. En strid sker alltså på den diskursiva nivån som bidrar till att både förändra och reproducera den sociala verkligheten för basker (Lindelöf 2006:35f; Winther Jørgensen & Phillips 2000: 16, 18).

3. ”BASKISKHET”

Att basker är svåra att lära känna var ett av de första påståendena jag fick höra från baskerna själva då jag bodde i Bilbao ”Har man dock lärt känna en bask väl, så har man en vän för livet” sa de. Detta påstående återkom bland de första beskrivningarna av unga spanska baskers självbild under en av diskussionsgrupperna som fördes på Facebook som jag anordnat för att diskutera baskisk identitet. ”I Baskien håller man minsann fast vid sina vänner hela livet och på så sätt kan man säga att basker är ’lojala’” (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30). I detta kapitel undersöks begreppet identitet och olika etniska, kulturella och symboliska markörer för identitet, som i sin tur är en bas för nationalism. Jag beskriver empiriska exempel på upplevelser kring unga baskers självbild som återkommer i deras utsagor och vad de tillskriver baskisk identitet och ”baskiskhet”. Föreställningar kring detta, olika diskursiva mönster som basker förhåller sig till reproducerar och som upprätthåller och uttrycker den baskiska vardagen har även synliggjorts. Det har sedan satts i samband med nationella föreställningar som existerar i Baskien men ytterligare undersökningar kring baskisk nationalism sker i nästkommande kapitel.

Platsens betydelse

De flesta av de intervjuade är eniga om att det finns en viss känsla i kroppen som gör att man är bask. Olatz säger i en Skypeintervju att för vissa handlar det om att känna sig baskisk och att det är relaterat till känslor och mycket personligt för dem. ”Vissa människor känner identiteten mycket djupt inom sig, jag gör dock inte det” (Skypeintervju 1, 2017-12-01). Nagore tycker att en känsla av att höra hemma i Baskien är betydelsefullt, speciellt då det i sin tur frammanar en känsla av att vara del av en gemenskap, basker emellan. Maria anser att vara bask är att vara född i Baskien eller ha en baskisk bakgrund. Pancraccio instämmer och fyller i Nagores beskrivning av den specifika känslan av att vara bask ” Jag tror att vi uttrycker oss såhär för att vi upplever att vi är en del av en gemenskap, vi tillhör Baskien, de baskiska traditionerna och till baskisk karaktär. En känsla av att vi är hemma”. Olatz anser att vara bask, innebär att man tillhör en stor familj och genom att behålla baskiska traditioner bekräftar man sin tillhörighet till Baskien. Pancraccio tycker också att traditioner är mycket viktiga att behålla då de är en del av de baskiska rötterna (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30). Då jag ber Pancraccio att utveckla

vad han menar med traditioner vid ett senare tillfälle förklarar han såhär ”Vikten av att komma ihåg var vi kommer ifrån ligger i vikten av var du är, och vilka goda värderingar som du har lärt dig såsom riktig vänskap, ansträngning, hårt arbete, hjälpa våra grannar osv.” Detta menar Pancraccio är baskiska traditioner som man kan koppla till den baskiska identiteten och självbilden. Hans farfar har nämligen lärt honom vikten av att stå för sina ord ”Om du är en god bask, gör du vad du säger, om inte så säg det inte” (Enskild chatt 1, 2017-12-20).

Laiene säger att förr hävdade många basker sin etniska särskildhet då Baskien var en region med ett mycket högt antal människor med blodgruppen 0, vilket inte resten av Spanien eller andra närliggande västeuropeiska länder hade. Idag anses detta som struntprat bland baskerna själva och Xabier säger ”Jag antar att det finns en känsla av unikheter, men jag har ingen aning om hur det ska översättas på en politisk arena” (Diskussionsgrupp 2, 2017-11-30).

Enligt de utsagor som informanterna delar med sig av, är det framförallt historiska anor som basker brukar hänvisa till då de hävdar sin rätt till självstyre och på så sätt även uttrycker sin etniska särskildhet. I den baskiska separatistiska och nationalistiska retoriken finns det basker som pekar ut sig själva som en mycket unik folkgrupp och ibland även benämner sig själva som Europas ”urbefolkning” då det baskiska språket inte är besläktat med något annat språk som existerar i närliggande länder (Eriksson 1998: 5; Gustafsson 2012: 230).

Att använda plats och dess meningsfullhet i sina utsagor som ett geografiskt uttryck och symbolisk markör blir i detta avsnitt ett sätt för de baskiska informanterna att hävda sin identitet och för hur de i tanke, känsla och handling upprättar och upplever gränser gentemot andra (Berglund-Lake 2001: 92). Identifikationen med plats omfattar nämligen identifikationen med det samhälle man lever i och verkar. Att känna tillhörighet till en plats, handlar om att höra samman med andra som delar platsen eller att höra samman med andra som delar ens sätt att dela platsen. Detta formande av samhörighet och gemenskap sker mer eller mindre medvetet genom olika upplevda och föreställda gem samma förhållningssätt och agerande på en plats (Agnidakis 2013: 15, 17f; Berglund-Lake 2001: 11).

Genom att införliva olika symboler som pekar på att Baskiens särskildhet och historiska anor försöker baskerna att skapa en värld och en föreställd ”verklighet” av att det egna varat är betydelsefullt. Detta sker i form av att en grupp skapar lagar och regler kring den egna existensen t.ex. genom att bygga upp tydliga gränser gentemot andra. Ett exempel är då informanterna beskriver självbilden av hur basker är och deras traditioner (Lalander & Johansson 2017: 67f). På så sätt sker ett särskiljande av ”vi och dem” vilket är effektiva medel att stänga ute främlingar. De unga baskerna hävdar sin plats, existens och essens genom att göra

ständiga anspelningar på tidigare händelser och berättelser knutna till den fysiska miljön men även genom att beskriva känslomässiga bindningar och föreställningar om att basker är ett folk som särskiljer sig från övriga spanjorer då de använder ord som urbefolkning, rötter, ”unikhet” och diskuterar blodgrupper som tidigare varit en etnisk markör för basker (Berglund-Lake 2001: 92, 94).

Benedict Anderson skriver i sin studie *Imagined Communities* (2006) om språkets förmåga att påverka nationalistiska och patriotiska känslor som anger att man är naturligt bunden till något. Därmed inges en föreställning om saker som man inte kan ”rå för” och som man själv inte har valt, vilket kan relateras till *nation-ness* såsom hudfärg, kön och födelseort (Anderson 2006: 143, 145).

Språket som en förenande faktor

Samtliga personer i diskussionsgrupperna verkar vara eniga om att de har mer gemensamt med övriga spanjorer i Spanien än basker i de franska provinserna i Baskien. De tror att det kan bero på att de har fler spanska vänner än franska baskiska vänner. Maria tycker dock att franska basker är minsann lika mycket basker som dem själva. ”Jag anser det inte vara klokt att vi har olika officiella nationaliteter; de antas för att vara franska och jag/vi spanska” säger hon. Baskerna på vardera sida om nationsgränsen har liknande kultur, traditioner, värderingar, matkultur och typ av jordbruk vilket ger en känsla av gemenskap anser Maria (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

Xabier säger dock att han gärna skulle vilja känna mer samhörighet med den franska Baskien men det finns väldigt små chanser för det (Diskussionsgrupp 2, 2017-11-30). När jag vid ett senare tillfälle ber honom att utveckla detta påstående, säger han ”Faktum är i slutändan, Frankrike är Frankrike, och Spanien är Spanien. Det är väldigt lite utbyte mellan de baskiska samhällena eftersom det är mycket få möjligheter till att skapa en baskisk gemensam politisk enhet” (Enskild chatt 2, 2017-12-21).

Olatz tycker att det baskiska språket binder de spanska och franska baskerna samman. Dock var baskiskan förbjuden under Francos diktatur vilket har gett stora konsekvenser för det baskiska språket och baskiska identiteten, menar Pancraccio (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30). I kapitel två beskrivs några av dessa konsekvenser.

Xabier menar att basker är ett mycket stolt folk som anser sig vara unika i Spanien då de har egna baskiska traditioner och institutioner “[...] det borde klargöras att vi är ett land eller en nation utan stat.” Aitor håller med och säger att ingen kan förneka att Baskien faktiskt är en

nation. Jaoiné håller med och tycker att baskiskan har stor betydelse för känslan av att baskerna är ett särskilt folk med egen kultur, politiska system och identitet. Marina invänder dock och säger att hennes identitet inte alls beror på var hon är eller kommer ifrån. Då hon ska presentera sig för nya människor som inte kommer från Baskien relaterar hon ibland till den baskiska kulturen och presenterar sig som bask men ibland presenterar hon sig även som spansk. De andra i diskussionsgrupperna presenterar sig dock som basker i första hand, och inte som spanjorer. Om de då talar med en person som inte vet var Baskien ligger, förklarar de dock att det ligger i norra Spanien. Emilia är ett undantag då hon är född och uppvuxen i Galicien (Diskussionsgrupp 2, 2017-11-30).

Maria säger att hon ibland blir ledsen av att presentera sig som bask och därefter behöver förklara var Baskien ligger och många gånger även behöver sätta det i relation till Spanien (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

Det faktum att baskerna i Spanien och Frankrike lever i två skilda och olika politiska system och har påtvingats två olika majoritetskulturer gör att den kollektiva identiteten och deras inbördes gemenskap försvagats (Eriksson: 1998 20). Detta känns dock paradoxalt i förhållande till de beskrivningar som de intervjuade tidigare gjort av att känna tillhörighet till en plats och gemenskap med andra basker samt beskrivningar av historiska händelser, rötter och ursprung. Det verkar även som att de intervjuade måste förhålla sig till den spanska kulturen för att hävda sin egen vid de tillfällen då de t.ex. presenterar sig. Den baskiska identiteten verkar dock starkt sammankopplad med det baskiska språket i hela Baskien och baskiskan blir härmed en förenande symbol för människor oavsett om de talar språket eller ej (Gustafsson 2012: 196; Eriksson 1998: 21; Moxon Browne 1987: 1).

Abertzales och fotboll

Då gruppdiskussionerna fortgår visar det sig att det finns en generell stereotyp och föreställning om basker som människor som inte är basker upplever s.k. *abertzale* (baskiska: 'älskare av faderlandet'). Dock verkar det som om basker själva förknippar *abertzale* med en rebellisk ungdoms- och subkultur av vänsterfolk som vill ha en baskisk självständighet eller kvinnor som uttrycker feministiska åsikter. Ofta uttrycker sig *abertzales* genom olika val av kläder, frisyr, tatueringar, piercingar, musik och de håller ofta till vid vissa typer av barer (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30; MacClancy 2007: 28).

I en Skypeintervju med Olatz dagen efter gruppdiskussionerna på Facebook, kallar hon dem för ”cowboys” och menar att detta är främst personer som kommer från olika i byar runtom i Baskien (Skypeintervju 1, 2017-12-01).

Emilia som är uppvuxen i Galicien upplever att hon fick en chock då hon flyttade till Bilbao och insåg att basker i framförallt den yngre generationen har piercingar eller tatueringar på kroppen som föreställer motiv kopplade till Bilbaos fotbollslag Athletic Bilbao. Laiene tror att vissa människor som tillhör en typ av rebellisk ungdoms- och subkultur uttrycker en typ av ställningstagande genom piercingar och tatueringar, då de vill försvara och identifiera sig med baskiska kultur och att ingen annan än de själva kontrollerar sin egen kropp. Efter detta sagt inser Aitor att det kanske stämmer då han själv har en del tatueringar som är kopplade till just Bilbaos egna fotbollslag. Marina håller dock inte med de övriga då hon själv har många piercingar som inte symboliserar något specifikt (Diskussionsgrupp 2).

Förr var *abertzales* ofta förknippade med radikala nationalister, vänster om vänster sidan, och som deltog aktivt i den politiska strävan om att få Baskien att bli självständigt. Många var medlemmar i partiet *Herri Batsuna* (baskiska: ’Populär Enhet’), en radikal koalition med små politiska partier som från början var grupper som brutit sig ur från ETA. *Abertzale* kunde även innebära nationalister som var högerorienterade men det var inte lika förekommande. Det viktigaste var att man kände sig som en *abertzale* och att man identifierade sig med den baskiska rörelsen, lärde sig baskiska och ingick i demonstrationer där man protesterade mot det senaste hotet mot baskers integritet. På så sätt föddes man alltså inte till bask utan man gjorde sig själv till bask genom att träda in i en roll, då man kunde vara uppvuxen i en helt annan region av Spanien (MacClancy 2007: 28, 35).

Att lära sig baskiska och tala språket var ett sätt för dessa vänster-ungdomar att ta ett politiskt ställningstagande. En ungdoms- och subkultur växte på så sätt fram då dessa människor skapade sociala event såsom demonstrationer och fester samt att de drev egna barer där endast baskiska talades. *Abertzales* stod upp för Baskiens självständighet och stod emot det förtryck som kom från Franco och centralmakten i Madrid. Idag har *abertzales* och de radikala anhängarna minskat (MacClancy 2007: 30, 33f).

Sociologen Pierre Bourdieu menade att i samhället finns olika samhällsklasser var i människor uttrycker sig symboliskt med hjälp av kläder, musik, konst, matvanor, stil och symboler. Andra utför symboliska handlingar för att visa vilka de är och för att skapa likhet s.k. gemenskapstecken, med det de vill tillhöra, och separerar sig själva i förhållande till det de inte vill tillhöra. Gemensamt för dessa identitetsstrategier är att dessa grupper skapar symboler och

stilar som ett försök att hantera vistelsen i det samhälle de lever i (Hannerz 2013: 71; Lalander & Johansson 2017: 44, 51).

I detta avsnitt ger jag exempel på hur *abertzales* uttryckte sin identitet, något som fortfarande uttrycks bland vissa folkgrupper enligt de intervjuade. Paradoxalt nog verkar inte en baskisk bakgrund ha så stor betydelse då *abertzales* valde att identifiera sig med människor från andra delar av Spanien då känslan av tillhörighet och solidaritet gentemot varandra vägde tyngre. Jag tror att känslan av gemenskap bland dessa vänsterfolk som kom från olika delar av Spanien för att kämpa om Baskiens frihet, har haft stor betydelse för den nationella idéns spridning. Det måste dock påpekas att många basker faller utanför denna prototypiska och stereotypiska bild av basker. Enligt de intervjuade verkar det även som om andra samhällsgrupper uttrycker identitet och samhörighet med symboliska gemenskapstecken såsom fotbollsfans med sina tatueringar. Alla former av baskisk nationalistisk aktivitet var egentligen förbjudet under Francodiktaturen men eftersom Franco själv tyckte mycket om fotboll blev det ett utav de få lagliga sätten som basker kunde demonstrera vilka de var och uttrycka sin identitet. I slutet av diktaturen stödde därför även spelare i Athletic Bilbao öppet kampanjer för baskisk autonomi och började även använda det baskiska språket. Än idag associeras därför laget med nationalism (MacClancy 2007: 62f).

Länge var det endast basker som fick spela i laget men idag har dessa symboliska regler tänjts något. Man brukar dock fortfarande säga att det är ”basker endast” som får spela vilket gjort det lätt för fansen i regionen att känna gemenskap och identifiera sig med fotbollsspelarna. Det verkar nämligen finnas ett metaforiskt släktband och en känsla av identitet som porträtterar fotbollsälskande människor som bundna till spelarna i Athletic Bilbao då alla tillhör *una gran familia rojiblanca* (’en stor rödvit familj’ då laget bär röd-vita kläder) (MacClancy 2007: 44, 47, 51, 55)

I en nationell diskurs är det några vanliga bilder eller metaforer som ofta strukturerar föreställningen om en nation. Dessa metaforer kan vara att nation uppfattas som ”en släkt” eller att nation uppfattas som ”ett träd”. Gemensamt för dessa metaforer är att de strukturerar en nation likt en organiskt sammanhängande enhet där människor är bundna genom jord och blod, inte i en social eller politisk enhet. Det är genom metaforen ”nationen är släkt” som begrepp som *una gran familia rojiblanca* eller uttryck för ”att om man är bask tillhör man en familj” som hänvisar till nationen som en enda stor släkt. Släktskapsmetaforen ger det nationella en kontinuitet och framställer de nationella banden som blodsband. I denna metaforisering blir det naturligt att det nationella inte är något man väljer utan det är något man föds med. Metaforen

”nationen är ett träd” finner man i de intervjuades tal om människans rötter och tillhörighet till regionen. Trädmetaforen gör det till en självklarhet att man tillhör en bestämd plats eller en bestämd jord. På så sätt upprättar den nationella diskursen med dessa bilder en klar gränslinje mellan innanför och utanför och kontrasteringen av ”vi och dem” som jag tidigare gett exempel på och nationens gränser naturaliseras (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 164f).

Inom diskursanalysens angreppssätt diskursteorin uppfattas identitet som något relationellt konstituerat och på så sätt skapas även bilden av en nations särprägel då människor blir något genom att skilja sig från andra. Den nationella identiteten får innehåll genom jämförelser med andra nationella identiteter. Jag har därför i detta kapitel analyserat vilka föreställningar som cirkulerar kring Baskien och Spanien, hur de etableras och vilka konsekvenser de har. Jag har tittat närmre på beskrivningarna kring det nationella ”vi” och ”dem” för att se vilka bilder och föreställningar som dyker upp och vilka relationer som råder däremellan. De relationella bilderna ger den nationella diskursen innehållsmässig substans genom denna definition och särskiljande (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 165ff). På så sätt bekräftas en grupps särskildhet gentemot andra men då den nationella särarten är relationellt konstituerad kan bilden av ”oss” förändras beroende på vem man jämför med. Nationen blir då en flytande signifikant som är öppen för olika innehåll.

Med detta kapitel vill jag alltså förtydliga att man inte entydigt kan klarlägga bilden av baskers ”särskildhet” som den framträder i diskursen utan jag försöker endast peka på etniska, symboliska och kulturella markörer som är betydande för den nationella diskursen som råder i Baskien. I nästa kapitel tittar jag närmre på denna diskurs och andra diskursiva mönster som basker förhåller sig till.

4. BASKIEN IGÅR, IDAG OCH I FRAMTIDEN

Idag minns jag tillbaka på tiden då jag bodde i Bilbao, då jag förde konversationer med basker, blev jag tillrättavisad för att ha använt ordet *español* för att beskriva det spanska språket. ”I Baskien talas inte *español* utan *castellano* (kastilianska)”, sa de. Som en konsekvens av de allt starkare regionala känslorna runt om i Spanien, säger man allt mer sällan *español* då man talar om det spanska språket. Till en början var det ett sätt för baskiska och katalanska regionalister att visa avstånd till centralstaten men har idag blivit allmänt förekommande (Gustafsson 2012: 202). I detta kapitel vill jag visa att den nationella diskursen som jag beskrivit i tidigare kapitel, fortfarande är mycket betydelsefull för baskerna i deras sätt att skapa och uttrycka identitet. Jag undersöker struktur och innehåll i denna diskurs, vilka konsekvenser som den nationella representationen av verkligheten kan få och begreppet *nationalism* samt olika föreställningar kring nationalism. För att kunna förstå nationalism-begreppet tittar jag närmre på begreppet *nation* och vad det symboliserar för unga basker idag. Jag analyserar även känslouttryck kring historiska händelser som Baskien genomgått och föreställningar om regionens framtid och olika diskursiva mönster som basker förhåller sig till reproducerar och upprätthåller. Den hegemoniska och nationella diskursen utmanas av andra diskurser som gör sig alltmer synliga i det baskiska samhället och den nationella identiteten verkar genomgå en form av förändring.

Gårdagens Baskien

Samtliga personer i diskussionsgrupperna är överens om att Francos förtryck av den baskiska kulturen har påverkat de äldre generationerna av basker, dvs deras föräldrars- samt mor- och farföräldrars generation. Pancraccio tror att de känner mer hat mot Francos tidigare diktaturregim än vad den yngre generationen gör, som inte upplevt de mörka tider av förtryck och känner därför inte samma avsky. P.g.a. dessa avskykänslor tror Nagore att de äldre generationerna förmodligen har mer radikala åsikter än de själva och de äldre särskiljer mer på om man är bask eller spansk. Olatz säger ” [...] det är också den generationen som har haft i uppgift att återuppliva den baskiska identiteten, så de känner sig stolta över att vara basker igen efter allt förtryck.” I yngre generationer menar Nagore att synen på identitet är mer varierad. (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

Olatz säger i en Skypeintervju ”Den yngre generationen lever på ett annorlunda sätt, de vill inte fortsätta uttrycka den kultur och de ideologier som deras far- och morföräldrar hade av samma anledningar” (Skypeintervju 1, 2017-12-01). Olatz tror även att terrorismen som ETA utövade i regionen, var en respons på många års förtryck av Francoregimen, har påverkat människorna i Baskien starkt. ”Å ena sidan, ville du återfå din identitet men å andra sidan var du rädd för att bli sammanlänkad med en terroristgrupp”. Maria säger att i hennes hemort är de politiska åsikterna starkare och mer extrema än i t.ex. storstaden Bilbao och det är många av ETA:s anhängare som kommer därifrån. Baskiska separatister s.k. *independistas* (på spanska) är i majoritet här (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

Marina tror att avsaknaden av frihet som både Francoregimen och även ETA utsatt de äldre generationerna för, har haft en inverkan på hur de upplever och uttrycker sin identitet, dvs något mer radikal. Yngre generationer har i sin tur påtagit sig detta pga. av den baskiska historien och den samhälleliga kontexten som idag existerar, men något överdrivet (Diskussionsgrupp 2, 2017-11-30).

Olatz säger i en Skypeintervju ”Jag tror att dessa känslor har överförts till den yngre generationen i familjer som huvudsakligen är basker”. Med detta menar hon familjer som ofta bor i byar runt om i Baskien och inte har haft immigrerade släktingar från andra delar av Spanien (Skypeintervju 1, 2017-12-01). Marina anser att basker därför är mycket politiskt medvetna. Laiene anser också att basker är mycket politiskt medvetna eftersom de har varit i behov av att värna och förhandla om det som berör Baskien. Emilia upplever också att basker är mycket mer politiskt engagerade än t.ex. galicier och detta tar sig i uttryck bl.a. genom feministiska rörelser. Hon tror att det är ett svar på att staten förtryckt och fortfarande förtrycker basker (Diskussionsgrupp 2, 2017-11-30).

Trots Francoregimens förtryck försvann inte drömmarna om ett gemensamt och fritt Baskien. Redan på 50-talet skapades grunden till vad som så småningom kom att bli den baskiska separatiströrelsen ETA, *Euskadi ta Askatasuna* (Baskien och Friheten) och i slutet av diktaturen hade ETA ett stort stöd i Baskien och internationellt (Gustafsson 2012: 235).

ETA:s ursprungliga ideologi var endast att Baskien skulle bli självständigt och att denna befrielsekamp skulle ske med vapen (Puig i Scotini: 1988: 69). ETA genomförde en lång rad attentat med mord, kidnappningar och bombhot av framförallt spanska politiker, officerare, och ministrar. De tvingade även banker och enskilda företag betala dem pengar. Med åren minskade ETA:s popularitet, mest p.g.a. befolkningen var rädda för att förlora det självstyre som de fick

efter diktaturens fall då de spanska myndigheterna vägrade att förhandla med ETA (Eriksson 1998: 8, 14; Pauig i Scotini 1988: 79, 81).

ETA:s terrorism skapade en subkultur med sina egna myter hjältar och martyrer. Gemenskapen i denna "sekteristiska" rörelse var mycket stark och lockade många ungdomar, *abertzles* t.ex. då de ansåg att den demokratiska politiken i Spanien var korrupt. Ju starkare motståndet blev mot ETA, desto starkare blev sammanhållningen och fanatismen hos ETA anhängare. Sedan 2011 då ETA beslutat om eldupphör har läget blivit lugnare (Eriksson 1998: 13). Benedict Anderson diskuterar i sin studie *Imagined Communities* (2006) om sambandet mellan religiösa anhängares gemenskap och nationalistisk gemenskapskänsla som båda skapas genom *tro*. Beskrivningen av tro för kristna som de sanningsenligaste vilket i sin tur visar på territorialisering av tro som även kan jämföras med nationalistiska föreställningen av att en nation är bäst (Anderson 2: 2006: 17).

Vad det gäller begreppet nationalism tänker nationalister ofta i termer av historiska öden. Nationalister i Baskien har därför förlitat sig på och hänvisat till det kollektiva minnet av statens förtryck under inbördeskriget och efterkrigstiden under Francoregimen. En strategi har därför skapats av anti-förtryck och mobilisering och att behålla en väpnad kamp. Genom att erbjuda stöd inom den etniska gruppen i Baskien, har hjälpt att skapa och skydda samtida hjältar, t.ex. basker gömde efterlysta ETA anhängare, vilket i sin tur har lett till en process av att reproducera den etniska myten (Anderson: 2006: 149; Safran & Maiz 2000: 109).

Dagens Baskien

Maria förklarar skillnaden mellan *independistas* och *nacionalistas* som är de två rådande politiska grupperna som uttrycker nationalistiskt aktörskap i Baskien. *Independistas* (separatister) är basker som vill ha en baskisk självständig stat och *nacionalistas* (nationalister) är basker som inte nödvändigtvis vill ha en självständig stat men vill främja Baskiens autonomi. Pancraccio säger att de två populäraste politiska partierna i Baskien är nationalistiska PNV (center- och högerorienterade) och nationalistiska Bildu (vänsterorienterade). Nationalism uttrycks även genom demonstrationer där baskerna själva deltar. Baskiens självständighet och autonomi är härmed fortfarande en mycket aktuell fråga i dagens samhällsdebatt i Baskien. Pancraccio menar att basker talar inte öppet om sina politiska idéer, utan detta gör de endast med sina vänner och familj. Nagore säger "Det finns fortfarande en känsla av att man bör vara försiktig med sina ideologier i Baskien för att någon kan bevaka en eller liknande". Olatz tror

att denna orolighetskänsla kan bero på att separatister länge har varit kopplade till ETA och terrorism (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30). Hon berättar dock i en Skypeintervju att hon själv aldrig har känt någon rädsla. Hennes pappa som är domare i rätten har dock haft en säkerhetsvakt fram till år 2015 pga. ETA:s tidigare hot mot människor som arbetat i den offentliga sektorn (Skypeintervju 1, 2017-12-01).

Maria tycker att sedan man har kunnat se slutet på ETA:s terroristiska påverkan på det baskiska samhället har detta kommit att förändras. ”Jag är separatist och jag bryr mig inte om att berätta det här. Men jag är mån om vem jag säger det till, de skulle genast tro att jag är radikal” Olatz säger att hon i dagsläget skulle rösta nej till självständighet för Baskien men inte för att hon inte känner sig baskisk utan för att hon tror att Baskien skulle göra bättre ifrån sig inom Spanien än som ett eget land (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

I detta avsnitt går det att tyda en viss tabu som kretsar kring baskers sätt att uttrycka sina politiska åsikter. Å ena sidan är basker ett folk som under årens lopp, genom förhandlingar, demonstrationer och politisk vilja har arbetat för ett gemensamt mål; ett fritt Baskien, både vad det gäller självständighet och fritt från terrorism. Å andra sidan finns det en rädsla, trots ETA:s vapenvila, att uttrycka sig politiskt och en kamp om den baskiska identiteten. Den baskiska officiella åsikten har länge balanserat mellan längtan efter fred och frihet och en rädsla för politiska konsekvenser av ett kollektivt misslyckande (Safran & Maiz 2000: 117).

Den baskiska nationalismens splittring som beskrivs av de intervjuade i ovanstående avsnitt (*independistas* och *nacionalistas*), vill Eriksson i sin studie *Baskien: delat folk, delat land* (1998) benämna som en splittring mellan nationalism och regionalism. Han menar att nationalisternas mål är att bilda en självständig baskisk stat där både Navarra och den franska delen av Baskien ska ingå. Den nationalistiska grenen företräder olika versioner av marxism och till en början identifierade sig nationalisterna som socialister men socialismen fick ge vika till nationalismen. Regionalisterna representerar konservativa och socialliberala ideologier som vill ha ett stärkt regionalt baskiskt självbestämmande i framförallt Spanien men även i Frankrike (Eriksson 1998: 10ff).

MacClancy skriver i sin studie *Expressing identity in the Basque Arena* (2007) att baskisk nationalism fortsätter att ta en stor del av den politiska agendan i Baskien, med PNV:s ideologier som om det vore hegemoni och att radikala nationalister och ETA förlorar sitt stöd mer och mer stöd (MacClancy 2007: 17).

Morgondagens Baskien

Det verkar som om inte någon av de intervjuade tror att Baskien kommer bli självständigt i framtiden. Genom att dra lärdom av det som nyligen skett i Katalonien, väcks en rädsla men det framkallar också idén om folkomröstning bland människor i Baskien, menar Maria. Olatz tycker att händelserna i Katalonien delar det baskiska folket och mer extrema åsikter föds, då det å ena sidan finns folk som vill ta chansen såsom katalanerna gjort, medan å andra sidan blir andra mer övertygade om att självständighet inte är en möjlighet i Baskien. Om den spanska regeringen skulle ge mer autonomi till både Baskien och Katalonien skulle situationen lugna ner sig i Spanien menar hon (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

Aitor tycker att det som hänt i Katalonien visar vilken ståndpunkt den spanska regeringen har, en icke-demokratisk sida, genom att inte föra en debatt om det som hänt. Han tycker inte att den spanska regeringen accepterar det faktum att det Spanien är ett land med olika nationer och jämför det med hur Storbritannien är uppdelat i olika delområden och menar att Spanien är för centraliserat. Xabier anser att den spanska staten hanterar denna fråga mycket aggressivt men att det förmodligen beror på att man är orolig och att de hindrar andra regioner från att själva bestämma hur de vill vara organiserade. Marina är den enda i de båda grupperna som uttrycker att hon varken vill ha en självständig stat eller mer autonomi för Baskien då hennes drömbild av Baskien går bortom begreppet nation. Dock betyder det inte att hon vill att det ska bli mer centralisering av centralmakten. ” Jag anser nation vara ett begrepp som är kopplat till känslor om tillhörighet, och för mig är det ett problem. Därför det tenderar att skapa barriärer av olikheter. Jag skulle vilja ha fortsatt europeisk integration och en mix av kulturer”. Vidare fortsätter hon “Jag konstruerar inte min identitet i relation till begreppet stat.” Aitor tycker att en nation inte nödvändigtvis behöver vara relaterat till ett territorium och jämför baskernas situation med kurdernas, palestiniernas, romernas. Han tycker att man kan jämföra Spaniens kolonialisering av Latinamerika, då de införde sin religion och sitt språk, kan jämföras med hur Spaniens regering har behandlat baskerna. Laiene känner sig orolig för Baskiens framtid och hur man ska bevara baskiska traditioner, historia, musik, dans och utveckla nya traditioner. Hon tror att stärka språkets användning framförallt är mycket viktigt (Diskussionsgrupp 2, 2017-11-30).

Pancraccio tycker ”I den här världen, att vara självständig är inte praktiskt. Utanför EU, utan stöd från andra, svårt att överleva”. Olatz tycker att “[...] utan Spaniens samtycke för att bli självständigt och utan dess stöd skulle vi inte kunna lyckas i EU.” Maria menar dock “Jag tycker att om vi är med i EU är det inte svårt för stater att bli självständiga, om Spanien bara skulle

hjälpa till. Vi uppfyller redan EU: s regler, standarder och värderingar.” (Diskussionsgrupp 1, 2017-11-30).

Dagens gemenskaper upprätthålls genom föreställningar om gemenskap, snarare än möten ansikte mot ansikte. Via språk, olika dokument, symboler och ritualer bibehålls och stärks en gemenskap. Då Anderson definierar begreppet *nation* i sin studie pekar han på den paradoxala klyftan mellan frånvaron av fysisk närvaro, att det trots detta finns en stark känsla av gemenskap och solidaritet som upprätthålls genom att använda symboler som förknippas med kollektivet, (Anderson 2006: 96). Baskiens officiella flagga *ikurrina* (röd och grön med ett vitt kors) är ett exempel. Den skapades 1894 och har blivit en symbol för det regionala självstyret. Då Franco hade makten var flaggan förbjuden och flaggan förvandlades då till en symbol för motståndskampen mot Spanien (Gustafsson 2012: 230).

En ständigt omdiskuterad fråga är hur många basker som vill att Baskien ska bli en självständig stat men eftersom det inte är tillåtet att genomföra en folkomröstning är det svårt att veta. Den största invändningen som de intervjuade har gentemot Spanien är politiken som förs angående autonomi för de olika regionerna och att dessa inte blir respekterade av centralmakten. Det finns många som stöder kraven för ökat självstyre men som inte vill att de radikala nationalisterna ska styra deras framtid (Gustafsson 2012: 240f).

Vissa menar att om Baskien skulle bli självständigt kommer ekonomin falla då det baskiska näringslivet är sammanväxt med det spanska och att bryta detta förhållande skulle innebära dyra efterföljder för båda sidorna. Politiskt sett skulle mycket stå på spel och vissa ställer sig därför frågan vad separatister skulle vinna på detta, de har redan euro och följer EU:s regler då det gäller utrikespolitik (Gustafsson 2012: 244).

De regionalistiskt sinnade baskerna (s.k. *nacionalistas* enligt diskussionsgrupperna) ser positivt på det gemensamma EU-medborgarskapet som förenar Spanien och Frankrike då EU satsar mycket på ett regionalt gränsöverskridande samarbete som en modell för integration. Nationalisterna (s.k. *independistas* enligt diskussionsgrupperna) gillar å ena sidan tanken att gränser mellan stater suddas ut och att staters suveränitet minskas men de är även motståndare till den inre marknaden då de ser detta som ett ”kapitalistiskt hot” (Eriksson 1998: 24).

Då en analys av den nationella diskursen i Baskien görs är det fördelaktigt att med ett diskursanalytiskt förhållningssätt titta närmre på nationalstatens konstruktion men även på den nationella diskursens struktur och innehåll samt vilka konsekvenser som den nationella representationen av verkligheten kan få. Då man talar om en nationalstat är det vanligt att detta

begrepp uppfattas som ett avgränsat territorium, där det bor ett folk som mer eller mindre utgör en kulturell och politisk enhet som har rätt att bestämma över sig självt (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 155f, 163).

För att förstå den nationella diskursen måste man se den som en diskursiv och kontingent konstruktion av verkligheten men som kan förändras och försvinna. Då man använder en kritisk diskursanalys som angreppssätt ses diskursiv praktik som en form av praktik bland andra sociala praktiker. Nationalstater är förbundna med en lång rad sociala praktiker knutna till olika institutioner (stat, skola, medier osv) och under historiens lopp har en mängd praktiker i viss grad formats efter en diskurs bild och homogeniserats och standardiserats inom de nationella enheterna. Man kan på så sätt uppfatta nationalstaten som ett samspel av icke-diskursiva och diskursiva praktiker och man kan se hur de ömsesidigt konstituerar varandra (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 160f).

Den nationella diskursen aktiveras och reproduceras för att bestå och nationalistiska rörelser använder den nationella diskursen och bidrar till att reproducera den och där det finns en nationell identitet finns det ofta ett behov av självständighet. Dock är den nationella diskursen långt ifrån begränsad till nationalistiska rörelser då man kan återfinna den i olika sociala domäner, artikulerad tillsammans med många andra diskurser. Dessutom byggs det ofta på element från den nationella diskursen i beskrivningen av fenomen som inte omedelbart betraktas som nationella. Ett exempel som jag angivit i föregående kapitel är den baskiska fotbollskulturen (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 168, 170).

Nationella föreställningar om världen kan även konkurrera mot andra diskurser om hur världen ska formuleras, vara ordnad och kämpa om hegemoni. Globaliseringsdiskursen är ett exempel där den nationella principen inte stämmer helt då handel och ekonomi alltid korsar nationsgränser, så även kan etniska minoriteter göra det. Basker är ett folk som är uppdelat mellan två nationalstater exempelvis. Inom den nationella diskursen negligeras dock sådant eller behandlas som avvikelser (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 159, 163).

Globaliseringsdiskursen ifrågasätter den nationella diskursen eftersom den innebär ett annat sätt om hur världen bör vara inrättad och en alternativ uppfattning av kultur och identitet. I globaliseringsdiskursen ses nämligen kultur som en ström av varor, idéer och praktiker som obehindrat korsar nationella gränser. I de intervjuades utsagor tydliggörs i vilka sammanhang som världen formuleras i en globaliseringsdiskurs eller när den nationella diskursen aktiveras då de talar om hur en stat är konstruerad utifrån olika uppfattningar (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 183).

Jag har i detta kapitel analyserat det konkreta uttrycket för den nationella diskursen och hur den aktiveras och ifrågasätts i människors vardag i form av olika utsagor och hur de använder sig av en nationell diskurs i social interaktion. De olika nationsuppfattningarna får olika sociala konsekvenser och kan då peka ut det nationella som den relevanta diskursordningen och inom den klarlägga olika nationella diskurser tex politiska och kulturella, nationen kan då ses som en flytande signifikant som olika nationella diskurser kämpar för (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 162f).

Då jag analyserar den nationell diskursen i Baskien har jag även valt att analysera hur grupper, gemenskaper och kollektiva identiteter konstitueras diskursivt och förhåller sig till varandra. Identitet och grupptillhörighet i ett diskursperspektiv uppfattas som en social process och något man tilldelas, accepterar eller motsätter sig i diskursiva förhandlingar snarare än ett uttryck för inre essens. Inom ett diskursteoretiskt angreppssätt är målet att se vilka olika grupper människor söker skapa och fokus ligger på hur diskursiva element kan artikuleras på olika sätt för att konstruera olika grupper. Jag har försökt att identifiera hur de intervjuade gör sig till representanter för olika grupper och hur grupperna på så sätt konstitueras. Som jag tidigare nämnt försiggår det en kamp i informanternas utsagor om hur en nation ska definieras, hur Spanien bör vara uppdelat eller huruvida Baskien borde vara självständigt eller inte (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 172f, 176).

Den teoretiska förståelsen om hur grupper skapas inom kritisk diskursanalys harmonierar med det diskursteoretiska angreppssättet som jag förklarat ovan och härmed underbygger den. Jag har även belyst kampen som förs mellan olika diskurser i de intervjuades utsagor. En kontrastering sker genom artikulering av en motståndsdiskurs. Ett exempel är kontrasteringen mellan den baskiska befolkningen och centralmakten i Madrid. Markören för ”vi” är en diskurs som artikuleras tydligt i utsagorna. Jag har även analyserat och belyst betydelsen av olika diskursiva konstruktioner av baskiskhet i förhållande till EU (Winther Jørgensen & Phillips 2000: 177ff).

5. AVSLUTANDE DISKUSSION

Syftet med denna studie har varit att undersöka och belysa föreställningar som baskerna själva tillskriver baskisk identitet och nationalism. Jag har även gett en förståelse för hur dessa skapas, upprätthålls och uttrycks bland unga spanska basker och vad de har för inverkan på baskernas kamp för självständighet och framtidstro. Jag har belyst några av de diskurser som existerar i Baskien och påverkar dessa föreställningar. Studien innehåller ett mindre material från gruppdiskussioner som skett via chattar på socialmedia och en kompletterande enskild intervju på Skype samt litteraturstudier. Därför har jag varit försiktig med att dra långtgående slutsatser som är alltför generella vad det gäller identitetsskapande och nationalism som existerar bland unga i spanska Baskien.

Denna studie har utförts utifrån ett historiskt- och samtida perspektiv. Jag har visat hur en tydlig kulturell förändring skett i Baskien och har påverkat bilden av baskisk identitet och nationalism i takt med en alltmer globaliserad värld. Baskerna har fortfarande en tro på framtiden och att bilda en självständig stat, men enligt de intervjuade framstår det mer som ett önsketänkande som är svårt att genomföra. De har delvis tagit lärdom från det som nyligen skett i Katalonien (en annan region med en större autonomi i Spanien). Likt Baskien finns en längtan av gemenskap i det lokala samhället även där men Kataloniens ensidiga självständighetsdeklaration hösten 2017 godkändes inte av den spanska centralmakten som menade att den var olaglig. Detta har lett till att självständighetssidan i Katalonien inte längre kan driva frågan om självständighet som tidigare.

Det framstår som om baskerna istället håller fast vid en gammal och romantiserad schablonbild om att de är en enad nation och upplever sig själva som ett särskilt och lojalt folk. Denna självbild består av gemenskap i olika former och en tillhörighetskänsla till plats och alltsammans förstärks av ett gemensamt språk, historiska anor och delade traditioner. Dessa etniska och symboliska markörer är basen för identitetsskapande bland basker som är av stor betydelse för den nationella diskursen som råder i Baskien. Paradoxalt nog verkar det dock som om basker ständigt försöker relatera och hävda sin egen identitet gentemot majoritetskulturen Spanien då de t.ex. presenterar sig som bask boendes i Spanien. Gemenskapen och den kollektiva identiteten mellan franska och spanska Baskien verkar dock ha försvagats och jag anser att det delvis beror på ETA:s vapenvila då det verkade finnas ett större samförstånd mellan de båda delarna förr. Med ett EU som öppnar upp gränser mellan nationer borde det dock

innebära mer samförstånd i dagens Baskien. Enligt de intervjuade sker det mest ett kulturellt utbyte mellan det spanska och franska Baskien då det politiska samarbetet är litet.

Jag har varit tvungen att ställa mitt empiriska material i kontrast till något äldre litteraturmaterial som gett en god bild av Baskien för 10–20 år sedan. Då existerade ETA fortfarande i regionen. Jag har även analyserat olika mönster som återfinns i människors utsagor och konkreta uttryck för den nationella diskursen samt hur den aktiveras och ifrågasätts i människors vardag i form av olika utsagor och hur dessa människor använder sig av en nationell diskurs i en social interaktion. Denna diskurs har länge varit representerad och dominerande i Baskien tillsammans med den baskiska nationella identiteten och med denna studie har även jag varit med att reproducera den som en av den viktigaste representationen av Baskien. Dock visar intervjumaterialet att det finns andra sätt att betrakta baskisk identitet och andra diskurser som kämpar för att genomdrivas för att få rätt representation av världen i det baskiska samhället, nämligen en globaliseringsdiskurs och en transitionsdiskurs. Om man ser till de intervjuades upplevelser verkar den nationella idén vara mer reformerad och dämpad än tidigare och i diskussionsgrupperna som utförts erhålls olika utslag av svar om Baskien bör bli en självständig stat eller ej. Detta väcker även en del nya frågor såsom att det baskiska självstyret redan är så omfattande och vad finns där mer att vinna på genom att bilda en egen stat? De två majoritetskulturerna Spanien och Frankrike skulle i nuläget inte tillåta att Baskien skulle bilda en självständig stat och vissa av de intervjuade menar att Baskien inte skulle klara av att bli en självständig nation utan stöd från centralmakten i Spanien.

Personerna som deltagit i denna studie uttrycker en viss oro för framtiden likt vad man kan uppleva på flera håll i Europa. Å ena sidan vill man fortsätta vara en världsmedborgare med fria rättigheter, leva i ett gränslöst Europa, vara med i EU och vara en del av den inre marknaden men å andra sidan vill man fortfarande vara en del av ett lokalt kollektiv och samhälle. Att pendla med mellan dessa två identiteter verkar problematisera det för många och det verkar finnas ambivalenta känslor.

Då många länder i Europa består av autonoma regioner likt Spanien, är frågan om de skulle tillåta att fler regioner bryter sig loss och blir självständiga för att sedan gå med i EU. Några av dessa länder är Italien, Belgien och Storbritannien och den stora frågan för EU blir då hur ska man bromsa dessa regioner från att bryta sig loss? En del av de intervjuade menar därför att förhandlingar med centralmakten i Madrid för att få större autonomi för Baskien, är det rätta istället för att bilda en självständig stat. Det som verkar vara aktuellt för Katalonien nu är att förhandla med centralmakten i Madrid och försöka hitta en politisk lösning för framtiden.

Sammanfattningsvis vill jag säga att om man hade förväntat sig en baskisk ohämmad nationalism som det tidigare har funnits på sina håll i Baskien blir man besviken. Jag har visat att den nationella iden och myten eller stereotypen av baskerna som ibland beskrivs som något homogent och endimensionellt i själva verket är heterogent och mångdimensionellt. Jag har analyserat olika begrepp samt text och tal kritiskt, då dessa kan uppfattas som sanna och självklara för vissa basker och på så vis ger dem godtyckliga grunder, sociala konstruktioner och maktanspråk till deras existens och etniska särskildhet.

Slutligen vill jag poängtera att denna studie blir ett inlägg i den etniska debatten om Baskien. Jag hoppas i framtiden att det kan leda till fortsatta studier om basker och ge mer insikt och förståelse för en existerande minoritetskultur i en majoritetskultur. Jag önskar även att det kan leda till fortsatta studier som behandlar ovanstående frågeställningar kring andra europeiska regioner som önskar större autonomi eller självständighet i EU. Det som skiljer min studie från tidigare studier och delvis äldre litteratur som jag använt mig av i denna undersökning, är att den baseras på egna upplevda erfarenheter och intervjuerna som gjort är högst aktuella för det baskiska samhället av idag.

6. KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING

Otryckta källor

Intervjuer

Diskussionsgrupp 1

Chattintervjuns längd: 120 minuter

Chattintervjun utförd av: Elin Andreasson Larsson

Chattintervjun förvaras hos intervjuaren.

1. Pancracio (Pseudonym)

Yrke: Student inom juridik och internationella relationer

Ålder: 22

Kön: Man

Intervjudatum: 2017-11-30

2. Nagore

Yrke: Student inom juridik och internationella relationer

Ålder: 22

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

3. Olatz

Yrke: Student inom juridik och internationella relationer

Ålder: 22

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

4. Maria

Yrke: Student inom juridik och internationella relationer

Ålder: 22

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

Diskussionsgrupp 2

Chattintervjuns längd: 120 minuter

Chattintervjun utförd av: Elin Andreasson Larsson

Chattintervjun förvaras hos intervjuaren.

1. Xabier

Yrke: Praktikant i Grekland

Ålder: 22

Kön: Man

Intervjudatum: 2017-11-30

1. Marina

Yrke: Student inom internationella relationer

Ålder: 22

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

3. Laiene

Yrke: Student inom internationella relationer

Ålder: 21

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

4. Jaione

Yrke: Student inom turism och arbetar på hotell

Ålder: 23

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

5. Aitor

Yrke: Arbetar inom marknadsföring

Ålder: 25

Kön: Man

Intervjudatum: 2017-11-30

6. Emilia

Yrke: Arbetslös

Ålder: 22

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-11-30

Skypeintervju 1

1.Olatz

Yrke: Student inom juridik och internationella relationer

Ålder: 22

Kön: Kvinna

Intervjudatum: 2017-12-01

Intervjuns längd: 60 minuter

Intervjun utförd av: Elin Andreasson Larsson

Intervjun förvaras hos intervjuaren.

Enskild chatt 1

1.Pancraccio (Pseudonym)

Datum 2017-12- 20

Chatt utförd av: Elin Andreasson Larsson

Chatt förvaras hos intervjuaren.

Enskild chatt 2

1.Xabier

Datum 2017-12-21

Chatt utförd av: Elin Andreasson Larsson

Chatt förvaras hos intervjuaren.

Tryckta källor

Elektronisk hemsida

Kozinets, Robert (2016). *Netnography: Understanding networked communication society*.

https://www.researchgate.net/publication/280837429_Netnography_Understanding_Networked_Communication_Society--
a_first_draft_book_chapter_for_the_upcoming_volume_SAGE_Social_Media_Research_Methods (hämtad 2018-01-05).

Youtube (2015). *When God Talks Back*. <https://www.youtube.com/watch?v=DloTO-SwFZA> (hämtad 2018-01-05).

Litteratur

Agnidakis, Paul 2013. *Rätten till platsen. Tillhörighet och samhörighet i två lokala industrisamhällen under omvandling*. Höör: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.

Anderson, Benedict 2006. *Imagined communities: reflections on the origin and spread of nationalism*. London: Verso.

Arvidsson, Alf 2010. *Etnologi. Perspektiv och forskningsfält*. Lund: Studentlitteratur AB.

Berglund-Lake, Håkan 2001. *Livet äger rum: Försörjning och platstagande i norrländska sågverkssamhällen*. Uppsala: Etnologiska avdelningen, Uppsala Universitet.

Ehn, Billy & Orvar Löfgren 2001. *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Ehn, Billy & Orvar Löfgren 2012. *Kulturanalytiska verktyg*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Eriksson, Johan 1998. *Baskien: delat folk, delat land*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet.

Gustafsson, Thomas 2012. *Spanien: En stat flera stater, flera nationer*. Stockholm: Carlsson

Hylland Eriksen, Thomas 1993. *Etnicitet och nationalism*. Nora: Nya Doxa.

Hannerz, Erik 2013. *Performing Punk. Subcultural Authentications and the positioning of the Mainstream*. Uppsala: Department of Sociology.

Kaijser, Lars 2011. "Fältarbete". I: *Lars Kaijser & Magnus Öhlander (red.). Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Lalander, Philip & Thomas, Johansson 2017. *Ungdomsgrupper i teori och praktik*. Lund: Studentlitteratur.

Lindelöf, Karin S. 2006. *Om vi nu ska bli som Europa. Könsskapande och normalitet bland unga kvinnor i transitionens Polen*. Göteborg: Makadam.

Lindqvist, Herman 1991. *Historien om Spanien*. Höganäs: Bra böcker.

Luhrmann, T.M. 2012. *When God Talks Back – Understanding the American evangelical relationship with God*. New York: Vintage Books.

MacClancy, Jeremy 2007. *Expressing identities in the Basque arena*. Oxford: James Currey.

Malkki, Liisa H. 2015. *The Need to Help – The domestic arts of international humanitarianism*. Durham: Duke University Press.

Moxon-Browne, Edward 1987. *Spain and the ETA: the bid for Basque autonomy*. London: Institute for the study of conflict.

Pripp, Oscar 2011. "Reflektion och etik". I: *Lars Kaijser & Magnus Öhlander (red.). Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Pripp, Oscar & Magnus Öhlander 2011. "Observation". I: *Lars Kaijser & Magnus Öhlander (red.). Etnologiskt fältarbete*. Lund: Studentlitteratur.

Puig i Scotini, Pau 1986. *Baskien och Katalonien: den långa vägen till självstyre: de baskiska och katalanska frihetssträvandena i historisk belysning*. Lund: Kursverksamheten.

Safran, William & Ramon, Máiz 2000. *Identity and territorial autonomy in plural societies*. London: Frank Cass.

Winther Jørgensen, Marianne & Louise Phillips 2000. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur AB.

Zackariasson, Maria 2001. *Maktkamper och korridorsfester – En etnologisk studie av kulturella processer och gruppinteraktion i två studentkorridorer*. Uppsala: Etnolore 23, Uppsala Universitet

Tidskrift

Lindelöf, Karin 2012. "Vad gör tjejlopp? Diskursteoretiska perspektiv på motionslopp för kvinnor." *Kulturella Perspektiv* 2012 (3–4): 32–40.